

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ROMANISTIKU
KATEDRA ZA FRANCUSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

ODLIKE REGISTARA
U FRANCUSKOM I BOSANSKOM JEZIKU
-Završni magistarski rad-

Kandidat:
Haris Dudević

Mentor:
prof. dr. Alma Sokolija

Sarajevo, juni 2019.

SADRŽAJ

MEĐUNARODNA FONETSKA ABECEDA I POPIS UPOTRIJEBLJENIH SKRAĆENICA I SIMBOLA	3
1. UVOD.....	4
2. KLJUČNI POJMOVI: NORMA I REGISTAR	5
2.1. NORMA	5
2.2. REGISTAR.....	6
2.2.1. STANDARDNI JEZIK	9
2.2.2. UZVIŠENI REGISTAR FRANCUSKOG JEZIKA	12
2.2.3. FAMILIJARNI I PUČKI REGISTAR FRANCUSKOG JEZIKA	15
2.2.4. BOSANSKI JEZIK	28
2.2.5. ŽARGON I ARGO U FRANCUSKOM I BOSANSKOM JEZIKU	33
2.2.6. VULGARIZMI U FRANCUSKOM I BOSANSKOM JEZIKU	34
2.3. LEKSIKA	35
2.3.1. TRANSPOZICIJA.....	35
2.3.2. PLEONAZMI	36
2.3.3. NEOLOGIZMI	37
2.3.4. POŠTAPALICE	38
2.3.5. ŽARGONIZMI I VULGARIZMI	38
3. STUDIJA KORPUSA	40
3.1. STUDIJA A: <i>La Haine</i> , Mathieu Kassovitz, 1995.....	40
3.2. STUDIJA B: <i>Hôtel du Nord</i> , Marcel Carné, 1938.	44
4. ZAKLJUČAK.....	47
4.1. CONCLUSION	48
LITERATURA	49

MEĐUNARODNA FONETSKA ABECEDA I POPIS UPOTRIJEBLJENIH SKRAĆENICA I SIMBOLA

SAMOGLASNICI

[i] pire [piʁ]
[e] pré [pʁe]
[ɛ] père [pɛʁ]
[a] mal [mal]
[y] vu [vy]
[ø] peu [pø]
[ə] je [zə]
[œ] peur [pœʁ]
[u] mou [mu]
[o] zéro [zɛʁo]
[ɔ] sort [sɔʁ]
[ɑ] pâle [pal]
[ɛ̃] pain [pɛ̃]
[œ̃] un [œ̃]
[ɔ̃] bon [bɔ̃]
[ɑ̃] blanc [blɑ̃]

POLUSUGLASNICI

[j] bille [bij]
[w] ouate [wat]
[ʁ] huile [ɥil]

SUGLASNICI

[p] pile [pil]
[b] bête [bɛt]
[t] tête [tɛt]
[d] dame [dam]
[f] flamme [flam]
[v] ville [vil]
[k] calme [kalm]
[g] galop [galo]
[s] site [sit]
[z] zut [zyt]
[ʃ] chocolat [ʃokola]
[ʒ] journal [ʒuʁnal]
[ʁ] rousse [ʁus]
[l] loup [lu]
[m] matou [matu]
[n] nul [nyl]
[ʁ] agneau [aʁno]
[ŋ] parking [paʁkɛŋ]

SIMBOLI

— obavezno vezivanje
—|— fakultativno vezivanje
> proizilazi, postaje
< od
X nasuprot
* neprihvatljiva rečenica

SKRAĆENICE

a. pridjev
engl. engleski
lat. latinski
fr. francuski
fam. familijarni
niz. nizozemski
stand. standardni
sout. uzvišeni
sred. srednjovjekovni

1. UVOD

Svaki čovjek služi se jezikom na sebi svojstven način i u skladu sa svojim potrebama. Svjesno ili nesvjesno posežemo za određenim jezičkim konstrukcijama u zavisnosti od brojnih faktora. Tako se naš način izražavanja razlikuje i mijenja u zavisnosti od situacija u kojima se nalazimo. Upravo nužnost komunikacije između ljudi i upotrebe jezika kao univerzalnog sredstva sporazumijevanja dovodi do rađanja brojnih jezičkih varijeteta od kojih su neki jači i stabilniji, a drugi slabiji i skloniji nestajanju.

Jezički nivoi ili registri koji nastaju kao posljedica različitih promjena bit će predmet proučavanja ovog rada.

Prije nego započnemo govoriti o registrima u francuskom i bosanskom jeziku, definisat ćemo ključne pojmove kao što su norma, registar i standardni jezik, jer ćemo se na njih neprestano referisati kroz naše istraživanje. Primarni izvor informacija bit će stručna literatura koja se bavi tematikom registara, kako u francuskom, tako i u bosanskom jeziku. Treba napomenuti da su registri francuskog jezika dosad znatno više i bolje definisani u odnosu na registre bosanskog jezika, tako da ćemo ovom pitanju posvetiti posebnu pažnju. U fokusu našeg istraživanja bit će odlike registara francuskog i bosanskog jezika sa svim svojim specifičnostima. Analizi ćemo pristupiti s funkcionalnog stajališta, što znači da ćemo jezičke registre posmatrati, analizirati i klasificirati u zavisnosti od njihove funkcije.

Jezički fenomeni, o kojima ćemo govoriti, bit će prikazani na konkretnim primjerima iz našeg korpusa koji čine *Exercices de style*, djelo francuskog pisca Raymonda Queneaua, te dva filma, *Hôtel du Nord* iz 1938. godine, režisera Mauricea Carnéa, i *La Haine* iz 1995. godine, režisera Mathieua Kassovitza, koji obiluju registrima razgovornog jezika. U slučaju da konkretan primjer ne bude prisutan u našem korpusu, navest ćemo adekvatan primjer iz relevantnih sociolingvističkih studija o registrima.

Cilj ovog rada jeste ispitati i definisati odlike registara u francuskom i bosanskom jeziku u nadi da će naša studija pomoći u budućim sociolingvističkim istraživanjima ovih jezičkih fenomena.

2. KLJUČNI POJMOVI: NORMA I REGISTAR

2.1. NORMA

Pojam norma (lat. *norma* – "pravilo") izuzetno je višeznačan, a u svojoj osnovi odnosi se na ono što je *ispravno* ili *normalno*, odnosno – sve ono što je u skladu s pravilima.

Jezička norma tako podrazumijeva ispravnu upotrebu jezika (Gadet, 1997:8). Sačinjena je od svega što je uobičajeno i zajedničko jednoj jezičkoj zajednici, a uspostavlja se na osnovu onoga što je kodificirano i zabilježeno u zvaničnim gramatikama, pravopisima i rječnicima jednog jezika (Guiraud, 1973:55).

Norma utvrđuje pravila standardnog jezika "koji je sredstvo najšireg sporazumijevanja" (Jahić et al., 2000:68), a da bi se komunikacija odvijala nesmetano, potrebna su što preciznija pravila kojih bi se trebalo pridržavati, kako u pismenoj formi, tako i u usmenoj. Drugim riječima, standardni jezik ne bi postojao bez norme, odnosno bez jasno definisanih pravila upotrebe (Jahić et al., 2000:68).

Međutim, norma može podrazumijevati i ono što nije nužno funkcionalno, ali je tradicionalno usvojeno i, kao takvo, općeprihvaćeno (Guiraud, 1973:55). Kako bismo to objasnili, poslužit ćemo se sljedećim primjerom (Gadet, 1997:8):

A	Je vais <i>chez</i> le docteur.	A ₁	Idem <i>kod</i> doktora
B	Je vais <i>au</i> docteur.	B ₁	*Idem <i>u</i> doktora.

Od navedenih rečenica, samo su rečenice A i A₁ u skladu s normom, kako francuskog, tako i bosanskog jezika, dok to nije slučaj s druge dvije rečenice (B i B₁). Uporište za takav stav pronalazimo u nužnosti razlike upotrijebljenog prijedloga u zavisnosti od toga da li imenica kojoj prijedlog prethodi označava živo biće ili ne (Gadet, 1997:8). Tako norma francuskog jezika uz živa bića propisuje upotrebu prijedloga *chez* ("kod"), a uz mjesto radnje za konkretnu lokaciju upotrebu prijedloga *à* ("u").

Ovo isto pravilo vrijedi i za normu bosanskog jezika (Jahić et al., 2000:299), što se može vidjeti iz sljedećeg primjera:

C Je vais *au* collègue.

C₁ Idem *u* srednju školu.

Ipak, u francuskom gradu Grenobleu, kako navodi Gadet (1997), istovremeno se koriste oba gorenevedena oblika (primjeri A i B), s tim što svaki od njih ima drugačije značenje. Tako upotreba prijedloga *chez* u rečenici *Je vais chez le docteur.* označava odlazak kod doktora kao zdravstvenog radnika, odnosno, odlazak na pregled ili kontrolu, dok će upotreba prijedloga *à* u istoj rečenici označiti prijateljsku posjetu osobi koja je po zanimanju doktor (Gadet, 1997:9).

Ipak, važno je istaknuti da normiranje jezika osigurava njegovu stabilnost i koheziju. No, budući da se norma u velikom procentu uspostavlja na osnovu društvenih kriterija, a ne čisto lingvističkih (Gadet, 1997:9), njeno striktno poštovanje vodi ka odbacivanju svih onih jezičkih oblika koji su u suprotnosti s normom, što u konačnosti može dovesti do pojave jezičkog purizma.

Jezički purizam ili jezičko čistunstvo tako može proizvesti pretjerano i usiljeno udaljavanje od jezičke stvarnosti i izbjegavanje upotrebe bilo koje jezičke konstrukcije koja nije u skladu s normom, ili prisilno izbjegavanje riječi stranog porijekla, osim u slučajevima kada je to istinski neophodno, kao što je slučaj s upotrebom izraza koji su specifični za određena tehnička područja i sl. (Gadet, 2007:31).

Treba istaknuti da "narječja, dijalekti i žargoni nemaju svoju normu" (Jahić et al., 2000:68), te su, shodno tome, podložniji promjenama.

2.2. REGISTAR

"Glavna osobina jezika jeste da se on mijenja kroz prostor i vrijeme. Tako se jezik dijeli na narječja, dijalekte i govore" što tokom vremena vodi ka otežavanju komunikacije među njegovim govornicima (Jahić et al. 2000:65).

Razlikujemo četiri vrste jezičkih promjena u zavisnosti od toga šta dovodi do njihovog nastanka (Mehdi, 2006:30):

1. historijske (dijahronijske) promjene, do kojih dolazi tokom vremena;
2. geografske (dijatopijske) promjene, do kojih dolazi zbog upotrebe jezika na različitim geografskim područjima;

3. društvene (dijastratske promjene) koje proizilaze iz postojanja različitih društvenih slojeva, te
4. stilske (dijafazne) promjene do kojih dolazi kada govornik mijenja svoj način govora u zavisnosti od okolnosti u kojima se komunikacija odvija.

Sve navedene promjene dovode do nastanka registara, odnosno različitih jezičkih nivoa i stilova.

Registri ili nivoi jezika označavaju jezičke varijante kojima se imenuju različiti i drugačiji načini izražavanja, bilo da je riječ o izražavanju "pojedince, grupe ili zajednice" (Gadet, 2007:13). Registri, zapravo, predstavljaju različite načine da se iskaže jedna identična stvarnost. Stoga svaki jezik raspolaže s nekoliko registara koji proizilaze iz svakodnevne upotrebe jezika. Primjena određenog registra može ukazivati na društveni sloj kojem pojedinac pripada (viši ili niži), na njegov stepen obrazovanja, njegov odnos prema jeziku i sl.

Svaki čovjek koristi barem dva jezička registra (Mehdi, 2006:32) u ovisnosti od situacije i sagovornika. Na to koji će registar koristiti utiče nekoliko faktora, poput toga šta je cilj komunikacije, kakav odnos ima sa sagovornikom, kakvi su njihovi položaji na društvenoj ljestvici, njihovo psihičko stanje i sl. Registar omogućava da se promijeni oblik onoga što je iskazano, a da pritom njegov semantički sadržaj ostane isti (Mehdi, 2006:40).

Ugled jednog registra zavisi od društvene funkcije koju ispunjava i od aktivnosti u kojima se javlja (Gadet, 2007:22). Nije rijetkost i da dolazi do miješanja registara.

Sam narod koji se služi jezikom rijetko imenuje jezičku varijantu kojom se služi, tako da su upravo lingvisti u te svrhe osmislili nazive poput sljedećih: pučki jezik, familijarni jezik, jezik mladih, književni jezik itd. (Gadet, 2007:22).

Iako je povlačenje granica između jezičkih registara relativno težak zadatak, u stručnoj literaturi najčešće se govori o šest nivoa ili registara francuskog jezika:

Naziv registra	Česti sinonimi
uzvišeni (<i>soutenu</i>)	lijep, kićen (<i>recherché</i>), njegovan (<i>soigné</i>), visoki (<i>élevé</i>)
standardni (<i>standard</i>)	standardizovani (<i>standardisé</i>), sadašnji (<i>courant</i>)
familijarni (<i>familier</i>)	spontani (<i>spontané</i>), uobičajeni (<i>ordinaire</i>)

pučki (<i>populaire</i>)	vulgarni (<i>vulgaire</i>), žargonski (<i>argotique</i>) ¹
žargon (<i>l'argot</i>)	narječje, dijalekt (<i>le patois</i>)
vulgarni (<i>vulgaire</i>)	niski (<i>bas</i>)

Tabela 1. Registri francuskog jezika (Gadet, 2007:139)

Neki teoretičari smatraju da žargon i vulgarizme treba proučavati u okviru pučkog registra, budući da dijele istu gramatičku strukturu, dok su drugi stanovišta da su oni u potpunosti posebni registri za sebe (Halilović et al., 2009:142). Budući da oni nisu obavezan dio pučkog jezika, u ovom radu ćemo ih posmatrati kao zasebne registre jezika koji se izdvajaju svojom specifičnom funkcijom.

U slučaju bosanskog jezika važno je napomenuti da se sam pojam registra ne koristi u stručnoj literaturi. Ipak, govori se o postojanju jezičkih nivoa, varijanti ili stilova (Jahić et al., 2000:65) što upućuje na to da je razlika isključivo terminološke prirode. Budući da je u proučavanju varijanti bosanskog jezika u literaturi najviše zastupljen pojam *jezik* (književni *jezik*, standardni *jezik* itd.), upravo tim pojmom ćemo se služiti pri imenovanju njegovih registara.

Međutim, za razliku od francuskog jezika, čiji registri su predmet temeljitih proučavanja unazad nekoliko decenija, o čemu, uostalom, svjedoči i postojanje brojne literature, to nije slučaj s registrima bosanskog jezika. Šehović (2009), koja se bavila proučavanjem odlika razgovornog bosanskog jezika, ističe da "razgovorni jezik dosad nije bio detaljnije proučavan u bosnistici" (Halilović et al., 2009:111).

Pored navedene neistraženosti registara u bosanskom jeziku, javlja se i problem definisanja pojmova *standardni jezik* i *književni jezik*. Naime, dok se jedni zalažu za naizmjeničnu upotrebu oba pojma kako bi se imenovao jezik koji poštuje normu, što bi značilo da su standardni i književni jezik sinonimi, postoje i oni koji smatraju da je standardni jezik puno širi pojam, dok je književni jezik jedna od varijanti standardnog jezika (Jahić et al., 2000:65).

Suštinska razlika između književnog i standardnog bosanskog jezika ogleda se u njihovoj upotrebi.

¹ Često se, u stručnoj literaturi, pučki, žargonski i vulgarni registar proučavaju uporedo, a nije rijetkost i da ih se smatra sinonimima (Gadet, 2007:139).

Tako bi *standardni bosanski jezik* bio onaj jezik koji se koristi u usmenoj formi, a koji u potpunosti poštuje normu, odnosno gramatička pravila jezika, dok bi *književni bosanski jezik* bio onaj jezik koji se javlja isključivo u pismenoj formi, odnosno u *književnim* djelima (otuda i njegov naziv), u dokumentima, novinskim člancima, stručnoj literaturi i sl., koji također poštuje gramatiku i pravopis bosanskog jezika.

Vođeni tom mišlju, u ovom radu ćemo književni jezik posmatrati kao poseban registar bosanskog jezika za koji ćemo izdvojiti specifičnosti njegove upotrebe.

Stoga, u ovom radu, govorit ćemo o sljedećim registrima bosanskog jezika:

Naziv registra	Česti sinonimi
standardni jezik	jezik standard, standard, normirani jezik, književni jezik ²
književni jezik	knjiški jezik, standardni jezik
razgovorni jezik	kolokvijalni jezik, nestandardni govor
žargon	šatra, slang, sleng
vulgarizmi	prostote, tabu riječi

Tabela 2. Registri bosanskog jezika

O pomenutim registrima i njihovim odlikama govorit ćemo u poglavljima koja slijede.

2.2.1. STANDARDNI JEZIK

Standardni jezik ili jezik standard, ili samo standard (*le standard*), predstavlja "statistički dominantnu jezičku upotrebu" (Mehdi, 2006:41), odnosno varijantu jezika koja se smatra najboljim sredstvom komunikacije u datoj jezičkoj zajednici, što znači da je prepoznata kao ispravna i u skladu s normom, te se tako i zvanično izučava u obrazovnom sistemu i podložna je nadzoru visokih institucija, kao što je, u slučaju francuskog jezika, Francuska akademija (*Académie française*) (Mehdi, 2006:43).

² Budući da se pojmovi standardni i/ili književni jezik često u literaturi posmatraju kao sinonimi, nalazimo za shodno navesti to u tabeli, iako smo pomenutu razliku u terminologiji objasnili na prethodnoj stranici.

Standardni jezik smatra se referentnim zbog toga što je on "normiran u svojoj gramatičkoj strukturi pa i u rječniku" (Jahić et al., 2000:68). On iskazuje težnju ka umanjivanju razlika i poteškoća do kojih može doći u sporazumijevanju. Stoga je upotreba standarda, koji poštuje sva pravila jednog jezika, karakteristična u odgojno-obrazovnim institucijama, nauci, tehnologiji, zakonodavstvu i sl. (Mehdi, 2006:29).

Američki lingvista Einar Haugen (1972), u kontekstu uspostavljanja temelja standardnog jezika, razlikuje četiri operacije: dvije društvene i dvije lingvističke.

Društvene operacije su, najprije, selekcija (*la sélection*) određene jezičke varijante najdominantnije grupe govornika, te njeno prihvatanje (*l'acceptation*), koje podrazumijeva nametanje jedne određene lingvističke prakse onima koji se njom ne služe (Gadet, 2007:31).

Lingvističke operacije su razrada (*l'élaboration*) jezičkih funkcija, te kodifikacija (*la codification*) koja, pomoću uspostavljanja gramatike, pravopisa i rječnika, obezbjeđuje određenu stabilnost jezika (Gadet, 2007:31).

Zahvaljujući tome, standardni jezik odlikuje tačno definisan rječnik, ispravan naglask, dobar izgovor (Mehdi, 2006:28). Najmanje je markiran (obilježen) u svakodnevnoj upotrebi, te se može reći da je on najneutralnija varijanta jezika (Pečová, 2016:16).

Kao nuspojava standardizacije, javlja se umanjivanje vrijednosti svih drugih jezičkih varijanti jer standardni jezik zauzima prestižnu poziciju, kako u društvenim, tako i u kulturnim i političkim aktivnostima. Međutim, ne treba zaboraviti da se standardni jezik vječito nalazi na udaru onoga što je njegova suprotnost koja neprestano jača (Gadet, 2007:31).

U nastavku ćemo se osvrnuti na najvažnije odlike standardnog francuskog jezika i standardnog bosanskog jezika.

2.2.1.1. STANDARDNI FRANCUSKI JEZIK

Za francuski jezik, dijalekt regije Île-de-France predstavlja standardnu jezičku varijantu. Važno je napomenuti da standardizacija nameće svojevrsnu *ideologiju standarda* koja, u određenoj mjeri, podrazumijeva jezičku homogenost i zatvorenost ka

promjenama. Ovakva ideologija posebno je izražena u Francuskoj (Gadet, 2007:27), pa se tako standardni jezik cijeni kao najprofinjniji i jedini ispravan oblik jezika.

No, zašto uopće dolazi do pojave drugih varijanti francuskog jezika i devijacija u upotrebi standardnog jezika?

Cohen (1954) primjećuje kako se u slučaju francuskog jezika, podučava i upotrebljava pravopis koji je većinski oformljen u XVI stoljeću i otada malo izmijenjen. Tako se djelimično podučava i praktikuje u pisanom obliku jedan dio gramatike, naročito u pogledu upotrebe glagolskih vremena, koji više oslikava stvarnost čovjeka XVII stoljeća nego čovjeka XXI stoljeća (Cohen, 1954:11).

Kodificiranje francuskog jezika tokom XVI i XVII stoljeća omogućilo je, s jedne strane, fiksiranje i onih nepravilnih, nametničkih struktura (*les structures parasites*) koje su bile u procesu izumiranja, dok se, s druge strane, zaustavio razvoj novih struktura koje su se već počele rađati u govornom jeziku (Cohen, 1954:11). Zbog toga se može reći da je bogatstvo francuskog jezika istovremeno i njegov kamen spoticanja (Guiraud, 1973:12). Upravo iz tog razloga razgovorni jezik predstavlja područje na kojem je došlo i neprestano dolazi, kako do nastajanja novih konstrukcija, tako i do izumiranja onih čija upotreba ne odgovara potrebama savremenog čovjeka.

Ipak, neosporno je postojanje standardnog jezika koji poštuje normu. Njegove najvažnije odlike bile bi sljedeće: a) rječnik koji je u skladu s potrebama govornika, odnosno riječi koje su lako razumljive i nemarkirane (neutralne), b) jednostavne ili složene rečenice bez prekomjerne upotrebe stilskih figura uz poštovanje SPO (fr. *SVO*) poretka francuske rečenice (subjekat – predikat – objekat), c) u cijelosti ispoštovana pravila gramatike uz ispravnu upotrebu svih glagolskih oblika.

2.2.1.2. STANDARDNI BOSANSKI JEZIK

Standardni jezik predstavlja neku vrstu "prosječnog jezika", odnosno "standardnih pravila njegove upotrebe", jer se pridržava norme, "dok u književnom jeziku ima primjera odstupanja od norme i pomjeranja prioriteta sa primarne na sekundarnu nominaciju" (Jahić et al., 2000:65).

Već smo rekli da je standardni bosanski jezik onaj jezik koji se koristi u usmenoj formi, a koji u potpunosti poštuje normu, dok je književni bosanski jezik njegova

pismena forma. Normu bosanskog književnog jezika čine "novoštokavski ijekavski govor i književnojezička tradicija" (Jahić et al., 2000:68).

Kao i za standardni francuski jezik, najvažnije odlike standardnog bosanskog jezika su poštovanje gramatičkih pravila, poštovanje reda riječi u rečenici (iako poredak riječi u rečenici ne igra bitnu ulogu za tumačenje smisla poruke, što je slučaj u francuskom jeziku), te upotreba riječi koje odgovaraju potrebama onih koji se njima služe. Rečenice su ili jednostavne, ili složene, uz određenu upotrebu stilskih figura i poštovanje svih glagolskih vremena i oblika (prezent, aorist, perfekt, pluskvamperfekt, futur prvi, futur drugi, potencijal prvi i dr.).

2.2.2. UZVIŠENI REGISTAR FRANCUSKOG JEZIKA

Uzvišeni registar ili uzvišeni stil francuskog jezika (fr. *soutenu(e)*, a. "postojan, stalan, uzvišen"; *style soutenu* – "uzvišeni stil") (Putanec, 1995:985), koji se također naziva i njegovanim, uzvišenim jezikom (*la langue soutenue*) predstavlja jezičku varijantu koja poštuje normu u potpunosti. Kao rezultat toga, ne osjeća se spontanost ni u govoru, ni u pisanju. To je registar koji se tradicionalno koristi u književnim djelima. Njegova upotreba učestala je i u službenim govorima, na konferencijama, u filozofskim i religijskim tekstovima i sl. (Mehdi, 2006:42).

Uzvišeni registar koristi se i u svim formalnim situacijama, npr. u obraćanju direktoru, doktoru ili ambasadoru, odnosno u svim onim situacijama kada se persira sagovornika. Što se tiče leksike, ona je izuzetno bogata, profinjena, čak i poetična. Upotreba ovog registra upućuje na to da je govornik visokoobrazovan i da potiče iz viših društvenih slojeva. Gramatička pravila su u potpunosti ispoštovana, uključujući slaganje vremena (*la concordance des temps*), dok su rečenice duže i složenije (Pečová, 2016:13).

Uzvišeni registar, kako pisani, tako i usmeni, treba biti oslobođen oklijevanja, pauza i poštapalica. Međutim, sama priroda usmenog izražavanja uvjetuje prisustvo tih fenomena bez obzira na registar (Mehdi, 2006:40).

2.2.2.1. ODLIKE UZVIŠENOG REGISTRA

2.2.2.1.1. FONETSKO-FONOLOŠKI NIVO

2.2.2.1.1.1. VEZIVANJE

Vezivanje (*la liaison*) predstavlja zanimljiv fenomen zbog svoje povezanosti s pisanim jezikom. Njegova uloga u javnim govorima usko je povezana s "osjećajem baštinjenja kulture pisane riječi koju Francuzi imaju" (Gadet, 2007:84).

Razlikujemo obavezno i fakultativno vezivanje, no treba napomenuti da postoje i lažna vezivanja, odnosno hiperkorekcije koje su karakteristične za familijarni i pučki registar (Gadet, 2007:65), o čemu ćemo govoriti nešto kasnije.

Do vezivanja dolazi kada jedna riječ završava suglasnikom, a sljedeća počinje samoglasnikom ili nijemim h (*le "h" muet*), te se tada finalni suglasnik prve riječi čita što za posljedicu ima to da se dvije riječi izgovaraju kao jedna cjelina. Prilikom vezivanja dolazi do izgovaranja suglasnika koji se inače ne bi izgovarao. To se može prikazati sljedećom opozicijom (Guiraud, 1973:112):

<i>Le premie(r) janvier</i> [lɛʁpʁəmjezɑ̃vje]	X	<i>le primer_avril</i> [lɛʁpʁəmjeʁavʁil]
<i>Du bo(n) temps</i> [dybɔ̃tɑ̃]	X	<i>du bon_air</i> [dybɔ̃nɛʁ]

Treba napomenuti da je fonetsko vezivanje posljedica sintaksičkog vezivanja (Guiraud, 1973:112).

Uzvišeni registar nalaže poštovanje svih obaveznih vezivanja, pa čak i fakultativnih (Guiraud, 1973:113), te će tako doći i do vezivanja koja su karakteristična za čitanje poezije naglas. Izdvojit ćemo neke primjere koje smo uočili u našem korpusu:

- Imenice u množini vezuju se uz pridjev koji je u postpoziciji:

les glyphes_||_alphabétiques (Queneau, 2009:77)

- Vezuju se pridjev u množini i veznik *et*:

une place et un siège vides_||_et libres (Queneau, 2009:8),

les essentialités des coïncidences temporelles_||_et improbabilistes
(Queneau, 2009:75)

des personnages [...] grands_||_et petits (Queneau, 2009:38)

- Vezuju se dvije imenice u množini koje su povezane veznikom *et* :

des faits et gestes (Queneau, 2009:77)

des bâtiments et des voies (Queneau, 2009:105)

- Imenica u množini vezuje se uz glagol u postpoziciji:

ses disciples avaient fui (Langlard, 1928:74)

- Glagol *être* u drugom licu jednine vezuje se uz postponirani particip:

Tu es invité à chasser? (Langlard, 1928:76)

- Glagol u drugom licu množine vezuje se uz riječ koja dolazi poslije njega (particip, neodređeni član, pridjev i sl.):

Vous vous croyez un grand génie (Langlard, 1928:78)

"*Dire que vous avez eu une autorisation pareille!*" (Carné, 1938.)

(00:50:26)

- Glas *t* iz nastavka *-ent* za treće lice množine vezuje se uz glagol ili prilog u postpoziciji:

À l'heure où commencent à se gercer les doigts roses de l'aurore

(Queneau, 2009:62)

2.2.2.1.2. SINTAKSIČKI NIVO

Kada je u pitanju uzvišeni registar, njega odlikuje složena sintaksa u kojoj se poštuju pravila slaganja vremena nezavisne i zavisne rečenice. Također, prisutna je upotreba imperfekta konjunktiva (*imparfait du subjonctif*), kao i upotreba aorista (*passé simple*), što se može vidjeti iz sljedećeg primjera:

"*Il n'y avait que peu de chances cette fois-ci pour qu'une troisième rencontre se produisît, et le fait est que depuis ce jour jamais je ne revis ce jeune homme, conformément aux raisonnables lois de la vraisemblance.*" (Queneau, 2009:143).

Upotreba aorista u razgovornom francuskom jeziku u opadanju je još od kraja XVII stoljeća (Cohen, 1954:16), a danas je jako rijetka, pa čak i oni ljudi koji se njime služe, najčešće ga upotrebljavaju samo u trećem licu jednine, i to u svega nekoliko uobičajenih glagola i stereotipnih konstrukcija: *ne fût-ce que*, *quoi qu'il en eût* i sl. (Cohen, 1954:15).

No, u književnom jeziku, odnosno u pisanoj formi, aorist i imperfekt konjuktiva još uvijek su pristni. Sama percepcija upotrebe ovih glagolskih oblika danas varira, tako da kod nekih pisaca upotreba imperfekta konjuktiva može biti prepoznata kao neka vrsta provincijalizma, dok je kod drugih, pak, u pitanju elegantna jezička igra (Cohen, 1954:15).

2.2.2.1.2.1. INVERZIJA SUBJEKTA

Jedna od specifičnosti uzvišenog registra jeste i oblik upitne rečenice. Za razliku od familijarnog i pučkog, uzvišeni registar odlikuje inverzija subjekta koja podrazumijeva obrtanje reda riječi u rečenici i to tako da subjekt upitne rečenice bude postavljen iza glagola, kao što se može vidjeti u sljedećim primjerima:

"*Qu'y remarquâtes-vous de particulier?*" (Queneau, 2009:65)

"*Où et comment le revîtes-vous?*" (Queneau, 2009:66)

Do inverzije subjekta dolazi i uz upotrebu određenih priloga, poput *aussi, ainsi, peut-être, du moins*, ako se prilog nalazi na početku rečenice. Treba napomenuti da je ovaj postupak čest u književnim i stručnim tekstovima.

2.2.3. FAMILIJARNI I PUČKI REGISTAR FRANCUSKOG JEZIKA

Familijarni³ registar predstavlja jezički nivo koji ne poštuje normu u potpunosti, a do njegove realizacije dolazi spontano u određenim situacijama. Također ga se naziva i uobičajenim francuskim (*le français ordinaire*) ili jezikom svakidašnjice (*la langue de tous les jours*) budući da je on uobičajeni razgovorni registar francuskog jezika (Gadet, 1997:5).

Ovaj registar govornik koristi kada je opušten i kada osjeća slobodu da se može izraziti u skladu sa svojim željama i potrebama. Općenito ga se upotrebljava u

³ Budući da se u prijevodu *Stilistike* P. Guirauda, koju je na bosanski jezik preveo Branko Džakula, koriste izrazi *pučki* i *familijarni* registar (Guiraud, 1964:86), pomenutom terminologijom služiti ćemo se i u ovoj studiji.

komunikaciji s bliskim osobama, dakle, u krugu porodice, prijatelja, kolega, odnosno u svim neformalnim situacijama u kojima se sagovorniku obraća sa *ti* (Mehdi, 2006:46).

Bitno je naglasiti da se familijarnim registrom služe svi govornici u određenoj količini i da on nije odraz ni društvenog, ni kulturološkog nivoa pojedinca, što je slučaj s pučkim registrom (*le registre populaire*). Tako će se rečenicom *Je comprends pas*, u kojoj je izostavljena čestica *ne* iz negacije, služiti većina govornika francuskog jezika bez obzira na njihov društveni status ili porijeklo.

Pučki registar (*le registre populaire*) ili pučki jezik (*la langue populaire*) predstavlja varijantu razgovornog francuskog jezika koja vuče porijeklo iz govora radničke klase XIX stoljeća (Valdman, 1982:222). Ovaj registar prisvaja dio odlika familijarnog francuskog jezika, ali ima i određeni broj karakteristika zbog kojih se izdvaja kao poseban jezički registar.

Suštinska razlika između familijarnog i pučkog jezika ogleda se u poštovanju norme: dok familijarni registar može odstupati od norme u manjoj količini, pučki jezik predstavlja najopušteniju varijantu francuskog jezika koja je u dosta slučajeva u potpunoj suprotnosti s normom. Možda je upravo ta činjenica dovela do toga da se pučki francuski jezik danas koristi na teritoriji cijele Francuske jer se pokazuje otvorenijim za promjene i slobodnije prihvata jezičke devijacije (Valdman, 1982:222).

Neki lingvisti idu tako daleko da pučkom francuskom jeziku negiraju bilo kakvu vrstu sistematičnosti smatrajući ga jezičkom varijantom koja se ne pokorava nijednoj normi, a kojoj je jedino važno to da je sagovornik razumio poruku (Valdman, 1982:223).

Familijarni i pučki registar imaju dobar dio zajedničkih karakteristika, pa neki teoretičari čak smatraju da ne postoji mogućnost da ih se posmatra odvojeno (Guiraud, 1973:25). Treba naglasiti da se udaljenost između ova dva registra smanjuje svakog dana (Guiraud, 1973:9). To se dešava, s jedne strane, zbog dostupnosti kulture i obrazovanja širokim narodnim masama, ali i zbog činjenice da i osobe iz viših društvenih slojeva prihvataju nešto jednostavniji jezički sistem.

Budući da familijarni i pučki registar dijele veliki broj odlika i da se iste tendencije javljaju u oba registra, u nastavku ćemo najprije izdvojiti i analizirati njihove zajedničke karakteristike.

2.2.3.1. OPĆE TENDENCIJE FAMILIJARNOG I PUČKOG REGISTRA

2.2.3.1.1. FONETSKO-FONOLOŠKI NIVO

2.2.3.1.1.1. NESTABILNO ILI MUKLO *e*

Muklo ili nestabilno *e* (*e caduc*), odnosno *e* sklono ispadanju, predstavlja minimalni samoglasnik kojem naginju svi drugi samoglasnici prilikom slabljenja u izgovoru (Guiraud, 1973:105). Međutim, u pučkom registru dolazi do specifične upotrebe glasa *e* kao prijelaznog glasa (*un son transitoire*) (Guiraud, 1973:105) koji olakšava čitanje sintagmi u kojima je prisutan suglasnički blok, te su, samim tim, teške za izgovaranje.

Ovaj fenomen može se vidjeti u sljedećim primjerima (Guiraud, 1973:105):

<i>un film(e) d'Art</i>	[œfilmədəʁ]
<i>un infect(e) cigare</i>	[œnɛ̃fektəsigaʁ]
<i>un ours(e) blanc</i>	[œnuʁsəblɑ̃]

2.2.3.1.1.2. ASILIMACIJE I REDUKCIJE SAMOGLASNIKA I SUGLASNIKA

U pučkom registru česta su i ispadanja, odnosno redukcije samoglasnika i suglasnika koji se nalaze u sredini riječi ili sintagme, kao u sljedećim primjerima (Gadet, 1997:76):

<i>Ma(d)m(oi)sel(le)</i> > mamsel	<i>(Ma)man</i> > man
<i>M(on)sieur</i> > msieu	<i>V(oi)là</i> > v'là
<i>(N'est-)ce-pas</i> > spa > pa	<i>(Il) y a</i> > y a

Na fonetsko-fonološkom nivou tako dolazi do pojednostavljivanja složenih suglasničkih grupa. Što je grupa nabijenija suglasnicima, to je veća mogućnost ispadanja pojedinih glasova, što se može vidjeti iz sljedećih primjera (Gadet, 1997:75):

que(l)que chose [kekəʃoz]	e(x)pliquer [esplike]
expres [espʁɛ]	pa(r)ce que [paskə]
o(b)scur [əskyʁ]	c'est (v)rai que [sɛʁɛkə]

Učestala su i reduciranja krajeva riječi koje završavaju na *-re*, *-le* ili *-t(e)* (Gadet, 1997:76):

Quat(re) cents [katsã]	Je me dégonf(le) pas [zɛmədəgɔ̃fpa]
Elle res(te) sur son lit [ɛlʁɛssyʁsɔ̃li]	C'est pas croyab(le) [sɛpakʁwajab]

Naglašene lične zamjenice (*les pronom atones*) vrlo su nestabilne s fonetskog stanovišta, tako da lako podliježu promjenama u izgovoru (Guiraud, 1973:44). Najviše su na udaru lične zamjenice *tu*, *il* i *ils* koje mogu isključivo vršiti funkciju subjekta radnje (Grevisse, 1964:403).

Tako lična zamjenica *tu* slabi i reducira se na glas *t*, kao u sljedećim primjerima:

"*T'es ma mère, maintenant?*" (Kassovitz, 1995) (00:08:42)

"*Qu'est-ce que t'as?*" (Kassovitz, 1995) (01:28:22)

"*Bonjour, ma petite reine. T'es pas trop fatiguée?*"

(Carné, 1938) (01:18:22)

Lična zamjenica *il* prelazi u *l'* ispred samoglasnika, a u glas *i* ispred suglasnika (Gadet, 1997:77):

(i)l'est pas venu. [lɛpavɔ̃ny]

i(l) part [ipar]

i(ls) pensent [ipãs]

"*Le cou, l'était trop long.*" (Queneau, 2009:147)

2.2.3.1.1.3. ASIMILACIJA ILI JEDNAČENJE SUGLASNIKA

Asimilacija predstavlja "uticaj jednog glasovnog segmenta na artikulaciju drugog, tako da ti glasovi postaju sličniji ili istovetni" (Kristal, 1988:28).

Asimilacija ili jednačenje suglasnika javlja se u slučajevima kada unutar jedne riječi ili unutar jedne sintagme dolazi do kontakta dva suglasnika koji se razlikuju po svojoj prirodi. Tada, zapravo, dolazi do težnje jednog glasa da preuzme dio osobina susjednog glasa (Gadet, 1997:71). Kada su dva suglasnika u dodiru, "suglasnici se međusobno prilagođavaju, pri čemu dolazi do prelaska jednog suglasnika u drugi"

(Jahić et al., 2000:143), što se može vidjeti iz sljedećih primjera koji su učestali u pučkom registru (Gadet, 1997:72):

je pense > ch'pense > [ʃpãs]

je crois > ch'crois > [ʃkʁw]

beaucoup de succes > [bokutsykse]

2.2.3.1.1.4. APOKOPA I AFEREZA

Redukcija ili tronkacija (*la troncation*) u razgovornom registru vrlo je učestala, a može podrazumijevati odbacivanje više fonema koji se nalaze ili na početku, ili na kraju riječi.

Ako se reduciraju fonemi koji se nalaze na kraju riječi, takva pojava naziva se apokopa (npr. *fac* /faculté/, *ciné* /cinéma/, *biz* /bizness/), a ako se reduciraju fonemi koji se nalaze na početku riječi, onda govorimo o aferezi (npr. *blème* /problème/, *dwich* /sandwich/, *leur* /controleur/ i sl.) (Gadet, 2007:124).

2.2.3.1.2. MORFOLOŠKI I SINTAKSIČKI NIVO

Na sintaksičkom nivou, pučki registar odlikuju kratke, gramatički jednostavne rečenice koje su često nedovršene, isprekidane, s velikim brojem dislokacija i elipsa, tako da se može reći kako su sintaksički siromašne. Moguća je i sušta suprotnost od toga: beskonačno duge rečenice, s malo ili nimalo veznika (Gadet, 2007:67). Navest ćemo nekoliko primjera iz našeg korpusa:

"*Qu'est-ce qu'il a voulu dire, le mec, dans les chiottes?*" (Kassovitz, 1995) (01:21:57)

"*Le problème, c'était pour se soulager, c'était pas possible, dans le wagon.*" (Kassovitz, 1995) (00:51:30)

"*Moi, les femmes que j'aime, j'ai plutôt envie de coucher avec.*" (Carné, 1938) (00:50:40)

"*Toi et moi, c'est fini. Alors autant dire la vérité.*" (Carné, 1938) (00:31:05)

"*Moi, le plus beau jour de ma vie, c'est quand j'ai pris le bateau.*" (Carné, 1938.) (00:17:18)

2.2.3.1.2.1. GLAGOLSKI OBLICI

U francuskom jeziku razlikujemo tri grupe glagola: prvu grupu glagola čiji infinitiv završava nastavkom –er (npr. *chanter*, *parler*), drugu grupu glagola koji završavaju nastavkom –ir (*finir*, *rougir*), te treću grupu glagola koji završavaju nastavcima –ir (*dormir*), –oir (*apercevoir*) ili –re (*vendre*) koji su većinom nepravilni (Horetzky, 1965:62). Upravo je treća grupa glagola najviše na udaru u pučkom registru, odnosno razgovornom jeziku uopće. Tako, umjesto upotrebe nepravilnog glagola, govornik poseže za sinonimom koji pripada prvoj grupi. Zbog pribjegavanja takvoj vrsti supstitucije, iz stvarne upotrebe eliminisan je veliki broj nepravilnih glagola (Guiraud, 1973:21). Takav je slučaj sa sljedećim glagolima (Guiraud, 1973:21):

<i>ardre</i> > brûler	<i>fuir</i> > se sauver
<i>hair</i> > détester	<i>vêtir</i> > habiller
<i>choir</i> > tomber	<i>luire</i> > briller

U familijarnom i pučkom registru učestala je i upotreba glagolskih lokucija s glagolima *faire* i *avoir*, što također predstavlja vrstu olakšice koja je sveprisutna u govornom jeziku (Guiraud, 1973:21):

<i>bruire</i> > faire du bruit
<i>craindre</i> > avoir peur

2.2.3.1.2.2. KONJUKTIV

Iako se imperfekt konjuktiva i pluskvamperfekt konjuktiva ne koriste u govoru, bilo bi pogrešno reći da je konjuktiv iščezao u potpunosti jer se sadašnje vrijeme konjuktiva i dalje koristi u familijarnom registru, ali je njegova upotreba konstantno u opadanju; pučki registar nastoji ga zamijeniti sadašnjim vremenom indikativa, kao u sljedećem primjeru (Guiraud, 1973:39):

Je vous demande son adresse pour que je peux lui écrire.
/fr.stand. *Je vous demande son adresse pour que je puisse lui écrire/*

2.2.3.1.2.3. VRIJEME S DVOSTRUKIM POMOĆNIM GLAGOLOM

Pučki registar je aorist (*passé simple*) zamijenio prošlim vremenom s dvostrukim pomoćnim glagolom (*passé antérieur surcomposé*). Stoga se opozicija između radnje za koju znamo tačan vremenski okvir i one za koju ne znamo u pučkom registru iskazuje na sljedeći način:

J'ai eu acheté du fromage. /*passé antérieur surcomposé*/

J'ai acheté du fromage. /*passé composé*/

Tako bi rečenica *J'ai eu acheté du fromage.* značila *Desilo mi se nekad, u nekom trenutku, da kupim sira.* Dakle, riječ je o jednom događaju koji je teško smjestiti u precizan vremenski okvir, dok je za drugu rečenicu, *Kupio sam sira.*, onima koji sudjeluju u razgovoru ta vremenska odrednica poznata (npr. danas, jučer, prošle sedmice) (Guiraud, 1973:42).

2.2.3.1.2.4. FUTUR

U familijarnom i pučkom francuskom jeziku sve je veća tendencija ka upotrebi bliskog futura (*futur proche*), dok je upotreba prostog futura (*futur simple*) rijetka (Gadet, 1997:83). Primjere takve sveopće upotrebe bliskog futura pronalazimo i u našem korpusu:

"*Comment je vais aller au travail?*" (Kassovitz, 1995.) (00:21:37)

"*Je vais égaliser, ça va aller.*" (Kassovitz, 1995.) (00:42:03)

"*Hub et moi, ils vont nous tirer dessus.*" (Kassovitz, 1995.) (00:55:30)

2.2.3.1.2.5. IZOSTAVLJANJE ČESTICE *ne*

Za familijarni i pučki registar karakteristično je i pojednostavljivanje francuske negacije iz *ne...pas* u *pas*, iako, etimološki posmatrano, negaciju nosi čestica *ne*, dok čestica *pas* ima emfatičku vrijednost, odnosno dodatno naglašava negaciju (Gadet, 2007:70). Isto tako čestica *ne* izostavlja se i iz konstrukcije *ne...que*.

Posmatrano s društvenog aspekta, čestica *ne* više se zadržava u službenoj komunikaciji, dok je njeno odsustvo u pisanoj komunikaciji vrlo rijetko, i kao takvo, predstavlja obilježje niskog stepena obrazovanja (Gadet, 1997:102). Međutim, u pisanoj komunikaciji mladih današnjice sve je češće njeno izostavljanje koje se javlja kao posljedica upotrebe familijarnog registra u neformalnim situacijama (Gadet, 1997:102).

Navest ćemo nekoliko primjera iz našeg korpusa:

"- *Je veux pas d'histoire.*

- *T'as qu'à pas en écouter!"* (Kassovitz, 1995.) (00:26:53)

"*Il doit pas boire, ça lui fait mal.*" (Carné, 1938) (00:02:49)

"*J'avions pas de ptiits bouts de papiers avec un numéro dssus, jsommes tout de même monté dans steu carriole.*" (Queneau, 2009:147)

Nije rijetkost da čestica *pas* poprimi i generičku vrijednost negacije, tako da se u razgovornom jeziku mogu čuti i sljedeće kombinacije (Guiraud, 1973 :71):

J'y crois pas guère. /fr.stand. Je n'y crois guère./

Je connais pas aucun homme. /fr.stand. Je ne connais aucun homme./

J'en sais pas trop rien. /fr.stand. Je n'en sais rien./

2.2.3.1.2.6. PRIDJEVSKI ATRIBUT

Pridjevski atribut u pučkom francuskom registru teži nepromjenljivosti, odnosno ne slaže se u rodu s imenskom riječi uz koju stoji, kao što to pokazuju sljedeći primjeri (Guiraud, 1973:36):

Ma femme est jaloux. /fr.stand. Ma femme est jalouse./

Elle est gras comme un cochon. /fr. stand. Elle est grasse comme un cochon./

2.2.3.1.2.7. ZAMJENICE

2.2.3.1.2.7.1. UPOTREBA ZAMJENICE *on*

Za familijarni i pučki registar karakteristična je upotreba zamjenice *on* koja poprima vrijednost množine. Najčešće označava prvo lice množine (*nous*), ali može označavati i sva druga lica. Međutim, ovakva upotreba zamjenice *on* postala je sastavni dio standardnog jezika, najčešće je impersonalna s neutralnom vrijednošću koja je najpribližnja prividnom subjektu (*le sujet apparent*).

Izdvajamo sljedeće primjere iz našeg korpusa:

"On a du boulot. On est en retard." (Kassovitz, 1995.) (00:19:56)

"- On est le combien aujourd'hui?

- *Le cinq juin.*" (Carné, 1938.) (00:36:59)

"*Que de monde! ce qu'on est serré!*" (Queneau, 2009:59)

2.2.3.1.2.7.2. PONAVLJANJE LIČNIH ZAMJENICA

Ponavljanje ličnih zamjenica postupak je u kojem se već pomenuti subjekt ili objekt koji je uveden nenaglašenom ličnom zamjenicom (*le pronom atone*) ponavlja naglašenom ličnom zamjenicom (*le pronom tonique*) koja ima istu funkciju kao i prvobitna zamjenica. Upravo iz tog razloga ovaj postupak smatra se specifičnim funkcionalnim udvostručavanjem (Varga, 2005:55).

Odvojena zamjenica koja se nalazi ili na početku, ili na kraju rečenice, ističe se specifičnim akcentom koji ju odvaja od ostalih rečeničnih članova. Ovaj postupak jedan je od najučestalijih u familijarnom i pučkom registru. Navest ćemo nekoliko primjera ovog postupka iz korpusa:

"Moi, je ne sais pas ce qu'on me veut." (Queneau, 2009:45)

"Moi, je reste! Toi, tu descends." (Kassovitz, 1995.) (00:18:31)

"*Pauvre Pierre, il ne s'est pas raté, lui.*" (Carné, 1938.) (00:26:56)

2.2.3.1.2.7.3. ODNOSNE ZAMJENICE

Upotrebu složenih odnosnih zamjenica (*les pronoms relatif composés*), poput *lequel/laquelle, duquel/de laquelle/de quoi, auquel/à laquelle/à quoi, dont* i dr., pučki francuski registar redukuje na jednu jednostavnu zamjenicu *que* koja poprima vrijednosti svih gorenavedenih odnosnih zamjenica (Guiraud, 1973:48).

La femme que je pense. /fr. stand. La femme à laquelle je pense./
C'est ça qu'il faut faire attention. /fr. stand. C'est ce à quoi il faut faire attention./
Le colis que tu m'a parlé hier... /fr. stand. Le colis dont tu m'a parlé hier.../

2.2.3.1.2.8. ČLAN

Pučki registar često se služi članom, bilo određenim ili neodređenim, unutar glagolskih lokucija u kojima nema člana kako bi dodatno osnažio iskazano, kao što se može vidjeti u sljedećim primjerima (Guiraud, 1973:46):

avoir peur ("plašiti se") *avoir une peur horrible* ("užasno se plašiti")⁴
avoir faim ("biti gladan") *avoir une faim de loup* ("biti gladan kao vuk")

2.2.3.1.2.9. VEZNIK *que*

Brojni su veznici u francuskom jeziku, no većina njih konstruisana je pomoću veznika *que* i jednog priloga ili prijedloga: *afin que, pour que, lorsque, de peur que* itd. (Guiraud, 1973:76).

Međutim, veznik *que* može poprimiti vrijednosti svih drugih veznika u pučkom registru, pa se za njega često kaže kako je minimalni veznik s maksimalnom, univerzalnom vrijednošću (Guiraud, 1973:76). Stoga se ovaj veznik upotrebljava i tamo gdje norma nalaže upotrebu drugog veznika, poput *parce que, puisque* i sl., dok je kontekst taj koji će odrediti značenje veznika *que*, što se može vidjeti iz sljedećih primjera (Guiraud, 1973 :77):

⁴ Navedena konstrukcija bi doslovno prevedena na bosanski jezik značila *Imam jedan užasan strah*. U razgovornom bosanskom jeziku česta je upotreba lokucije *imati strah (od nekoga/nečega)*: *Imam strah od brze vožnje*.

Il est venu que j'étais malade.

/fr. stand. Il est venu pendant que/parce que j'étais malade./

Voilà bien longtemps qu'il est venu.

/fr. stand. Voilà bien longtemps depuis qu'il est venu./

2.2.3.1.2.10. POSTPOZICIJA PRIJEDLOGA

Česta je postpozicija prijedloga tako da se on nalazi sam na kraju rečenice, što je karakteristika razgovornog jezika (Guiraud, 1973:64):

"*Moi, les femmes que j'aime, j'ai plutôt envie de coucher avec.*" (Carné, 1938) (00:50:40)

/fr. fam. Moi, les femmes que j'aime, j'ai plutôt envie de coucher avec elles./

2.2.3.1.2.11. UPITNA REČENICA

U familijarnom i pučkom registru pitanja se najčešće postavljaju uz jednu specifičnu, uzlaznu intonaciju, ili uz upotrebu konstrukcije *est-ce que*. Ova konstrukcija, između ostalog, ne remeti poredak izjavne rečenice, tako da je postavljanje pitanja olakšano u odnosu na inverziju.

U našem korpusu najzastupljenija su pitanja postavljena intonacijom, poput sljedećih:

"*Vous avez participé aux émeutes?*" (Kassovitz, 1995.) (00:19:41)

"- *Astérix est là?*

- *Et pourquoi pas Obélix?*" (Kassovitz, 1995.) (00:55:37)

"*On n'est pas heureux, nous deux?*" (Carné, 1938.) (00:58:51).

U familijarnom i pučkom registru postavljanje pitanja često se vrši i pomoću prebacivanje priloga na sami kraj upitne rečenice, odnosno na taj način da prilog dođe poslije glagola (Guiraud, 1973:51):

Tu viens quand? /fr.stand. *Quand viens-tu?*/
Vous habitez où? /fr.stand. *Où habitez-vous?*/

2.2.3.1.2.12. VEZIVANJE

Vezivanje je minimalno u pučkom registru; zadržava se tek u tijesnim sintagmama i to kada je u pitanju vezivanje određenog ili neodređenog člana i imenice (*des amis, les hommes*), te prisvojnog pridjeva i imenice u množini (*mes amis*), odnosno lične zamjenice u množini i glagola s kojim tvori cjelinu (*vous êtes venus, ils arrivent*).

2.2.3.1.2.13. HIPERKOREKCIJE

Postoje i takozvana lažna vezivanja koja su specifična za govorni jezik, naročito za pučki registar (Langlard, 1928:102). Ova vezivanja se još nazivaju i *vezivanja mal-t-à propos* (*les liaison mal-t-à propos*), a greške koje nastaju ovim postupkom nazivaju se *patakes* (*le pataquès*) (Gadet, 1997:55).

Ovaj fenomen ogleda se u ubacivanju glasova *s*, *t*, a ponekad i *n* između dva vokala, iako za takav postupak nema opravdanja sa stanovišta norme, kao što se može vidjeti iz sljedećih primjera (Guiraud, 1973:114):

	Standardni jezik		Hiperkorekcija
<i>J'ai été</i>	[zeete]	<i>J'ai-<u>z</u>-été</i>	[zezete]
<i>Il n'est pas à moi</i>	[ilnepazamwa]	<i>Il n'est pas-<u>t</u>-à moi</i>	[ilnepatamwa]
<i>Moi aussi</i>	[mwaosi]	<i>Moi-<u>z</u>-aussi</i>	[mwazosi]

Tabela 3. Hiperkorekcije

2.2.3.1.3. SPECIFIČNOSTI PUČKOG REGISTRA

2.2.3.1.3.1. UPITNA REČENICA

Pored već pomenutih načina postavljanja pitanja u francuskom jeziku (inverzija, konstrukcija *est-ce que*, intonacija), u pučkom registru moguće su još neke varijacije unutar ovog sistema:

1) Akumulacija čestica

Sljedeću rečenicu iz našeg korpusa transformisat ćemo kroz registre francuskog jezika kako bismo konkretno prikazali akumulaciju čestica koja je karakteristična za pučki registar (Gadet, 2007:140):

"Quand avez-vous rendez-vous?" (Carné, 1938.) (01:25:34)

/fr. soutenu/	Quand avez-vous rendez-vous?
/fr. familier/	Quand est-ce que vous avez rendez-vous?
/fr. familier/	Vous avez rendez-vous quand?
/fr. populaire/	<u>Quand</u> / vous avez rendez-vous?
/fr. populaire/	<u>Quand que</u> vous avez rendez-vous?
/fr. populaire/	<u>Quand c'est que</u> vous avez rendez-vous?
/fr. populaire/	<u>Quand qu'est que</u> vous avez rendez-vous?
/fr. populaire/	<u>Quand c'est que c'est que</u> vous avez rendez-vous?
/fr. populaire/	<u>Quand que c'est que c'est que</u> vous avez rendez-vous?
/fr. populaire/	<u>C'est quand que</u> vous avez rendez-vous?
/fr. populaire/	<u>C'est quand c'est que</u> vous avez rendez-vous?
/fr. populaire/	<u>C'est quand que c'est que</u> vous avez rendez-vous?

2) Čestica –ti

Pučki francuski jezik iznjedrio je još jednu varijantu upitne rečenice uz upotrebu čestice –ti. Tako je po uzoru na inverziju kao u rečenicama *Pierre vient-il? Chante-t-il?* (izgovoreno [ʃãti] u svakodnevnom govoru), u pučkom registru nastala čestica –ti

(Guiraud, 173:50). Ovaj fenomen prisutan je u *Stilskim vježbama* u okviru priče koja nosi simboličan naziv – "Seljački":

"Enfin après qu'j'euyons paillé, je j'tons un coup d'œil tout alentour de nott peursonne et qu'est-ceu queu jeu voyons-ti pas?" (Queneau, 2009:147)

"Vous vous figurerez-vous-ti pas qu'l'avons dnouveau rvu, ce grand flandrin."
(Queneau, 2009:148)

2.2.4. BOSANSKI JEZIK

2.2.4.1. KNJIŽEVNI JEZIK

Književni bosanski jezik predstavlja varijantu standardnog jezika koja se manifestuje u pismenoj formi. Kao što smo već naglasili, književni jezik u usmenoj formi naziva se standardnim jezikom i on se koristi u akademskoj zajednici, u pozorištu, na televiziji i radiju itd.

Međutim, glavna odlika književnog bosanskog jezika jeste izvjesna doza stvaralačkog odnosa prema jeziku, odnosno kreativnost. Književni jezik tako sadrži elemente svih funkcionalnih stilova i, premda je najbliži standardnom jeziku, on "se s njim ne može poistovijetiti" jer je u jeziku književnog djela "nerijetko prioritet na estetskoj (poetskoj) jezičkoj funkciji" (Jahić et al., 2000:65). Shodno tome, nije rijetkost da se književni jezik odlikuje i odstupanjem od norme, ali samo onda kada je to stilski opravdano.

Postoje četiri stila književnog jezika, i to: naučni stil, administrativno-poslovni stil, novinarsko-publicistički stil i književnoumjetnički (Jahić et al., 2000:71).

Odlike naučnog stila su objektivnost, argumentovano tumačenje i logički slijed u izlaganju misli. Za ovaj stil specifična je upotreba apstraktnih i stručnih izraza, dok je rečenica razvijena i kompleksna (Jahić et al., 2000:71)

Jahić (2000) navodi sljedeći primjer naučnog stila:

"Čovječije oko sastoji se od očne jabučice uložene u salom ispunjenu očnu šupljinu. Njegov zaštitni aparat sastoji se iz gornje i donje vjeđe, trepavica, obrva, sluznica i spojnica." (Jahić et al., 2000:71).

Administrativno-poslovni stil koristi se za pisanje raznih službenih dopisa, u različitim dokumentima, zakonskim aktima, molbama, zahtjevima i sl. Ovaj stil je, s književnojezičkog aspekta, "opterećen raznim ustaljenim konstrukcijama" (Jahić et al., 2000:72) koje mogu i odstupati od norme. Odlike ovog stila mogu se vidjeti u sljedećem odlomku:

"Za upis djece u pasoš uz zahtjev se mora priložiti i rodni list djeteta. Za izdavanje pasoša osobama mlađim od 18 godina ili upis u pasoš roditelja (za mlađe od 16 godina) neophodna je i saglasnost oba roditelja ili pismeni dokaz da je samo jedan roditelj staratelj djeteta." (Jahić et al., 2000:72)

Novinarsko-publicistički stil u sebi objedinjuje osobine naučnog i književnoumjetničkog stila. Rečenice su jednostavne i odražavaju objektivnost, što se može vidjeti iz sljedećeg primjera:

"Nije minulo ni sedam dana od okončanja posljednjeg konflikta u Kašmiru, a Indija i Pakistan su stali na prag novog sukoba. Prošlog utorka jedan lovac indijskog ratnog zrakoplovstva raketirao je nenaoružani školski avion pakistanske vojske, usmrivši svih 16 njegovih putnika." (Jahić et al., 2000:72)

Književnoumjetnički stil objedinjuje osobine svih već pomenutih stilova. Njegova najbitnija odlika je emocionalnost, tj. subjektivnost (Jahić et al., 2000:73). Tako u ovom stilu mogu biti prisutni i dijalektizmi, žargonizmi i vulgarizmi, pa i odstupanje od norme, no to je rijetkost. U književnom djelu od norme se odstupa najčešće iz stilskih razloga. "Narušavanje gramatičkih pravila opravdano je (i dopušteno) samo onda ako je funkcionalno." (Jahić et al., 2000:74)

Navest ćemo jedan primjer književnoumjetničkog stila iz našeg korpusa:

"Danas u autobusu bio je pored mene na platformi jedan od onih šmokljana kojih, srećom, nema mnogo, inače bih ubio nekog od njih. Ovaj mi je, jedan fakin od svojih dvadeset pet – trideset godina, bio naročito odvratn, ne toliko zbog svog vrata, golog kao u ćurana, koliko zbog pantljike boje patlidžana koju je danas vezao oko šešira. Ah! Taj vašljivac! Kako mi se bio smučio!" (Queneau, 1964:20)

2.2.4.2. RAZGOVORNI JEZIK

Razgovorni ili kolokvijalni jezik predstavlja jezičku varijantu kojom se čovjek služi u svakodnevnom životu za sporazumijevanje. On se razlikuje od standardnog i književnog jezika, najprije, po tome što ne poštuje normu u potpunosti (Jahić et al., 2000:66). Dok književni jezik neprestano nastoji obogatiti svoje izražajne mogućnosti, razgovorni jezik pokušava umanjiti sve razlike i učiniti jezik pristupačnijim i lakšim, onoliko koliko je to moguće (Jahić et al., 2000:66). Ipak, to ne znači da je on manje zanimljiv ili kreativan, naprotiv, upravo se na ovom nivou jezičkih varijanti ispoljava sva kreativnost onih koji se služe jednim jezikom jer se osjećaju slobodnijima u upotrebi jezika.

U narednim poglavljima posvetit ćemo pažnju odlikama razgovornog bosanskog jezika.

2.2.4.2.1. ODLIKE RAZGOVORNOG BOSANSKOG JEZIKA PO NIVOIMA

2.2.4.2.1.1. FONETSKO-FONOLOŠKI NIVO

Najčešći fonetsko-fonološki procesi u razgovornom jeziku su elizija, asimilacija i metateza (Halilović et al., 2009:115).

2.2.4.2.1.1.1. ELIZIJA

Elizija predstavlja postupak izostavljanja glasova u vezanom govoru koji pogađa, kako samoglasnike, tako i suglasnike, "a ponekad se elidiraju čitavi slogovi" (Kristal, 1988:63). Ona se javlja u svakodnevnoj komunikaciji "bez obzira na stepen obrazovanja i poznavanja standardnoga jezika" (Halilović et al., 2009:115). Ova vrsta redukcije glasova identična je onoj koja se dešava u familijarnom i pučkom registru francuskog jezika i javlja se kao posljedica brzog govora radi postizanja jezičke ekonomičnosti.

Elizija svih nenaglašenih vokala jako je zastupljena u govoru sarajevske urbane sredine (npr. *Saraj'vo, drž'te me*) (Halilović et al., 2009:115). Isto tako, reducira se i vokal *i* iz infinitivnog nastavka glagola koji završavaju na *-ti*: ne mogu *hodat*, volim *pjevat*, dok se kod glagola koji završavaju nastavkom *-ći* elidira cijeli slog. Tako u

futuru I dolazi do stapanja glagolske osnove i enklitičkog oblika prezenta glagola htjeti: *Doću sutra* (< Doći ću), *Reću mu to* (< Reći ću mu to) (Halilović, 2009:116).

Zastupljena je elizija suglasnika *h* u 1. licu jednine potencijala I: ja *bi* želio da znam, a podjednako dolazi i do elizije slogova za 1. i 2. lice množine aorista glagola *biti*, tako da su općeprisutni sljedeći oblici: mi *bi* (<mi bismo), vi *bi* (<vi biste) (Halilović, et al. 2009:116).

2.2.4.2.1.1.2. INTRUZIJA

Intruzija je pojava koja podrazumijeva umetanje glasova tamo gdje oni inače nisu prisutni, a u razgovornom bosanskom najčešće je umetanje glasa *h*: *halat*, *hat*, *kahva* (Halilović, 2009:116).

2.2.4.2.1.1.3. ASIMILACIJA

Kao i u familijarnom i pučkom registru francuskog jezika, koji zapravo predstavljaju razgovorni francuski jezik, tako i razgovornom bosanskom jeziku dolazi do asimilacija.

Asimilacija vokala u razgovornom bosanskom jeziku odlika je glagolskog pridjeva radnog, pa tako nastavak *-ao* sažimanjem postaje *-o*: rekao >*rekô* (Halilović et al., 2009:117).

Dolazi i do asimilacije suglasnika, i to najčešće u slučajevima kada se dentalni frikativi *s* i *z* nalaze ispred glasova *lj* i *nj*: *pobješnjeli*, *šljez* (Halilović et al., 2009:117).

2.2.4.2.1.1.4. METATEZA

Metateza predstavlja izmjenu poretka "elemenata u rečenici — obično glasova, ali ponekad i slogova, reči ili drugih jedinica" (Kristal, 1988:150). Ona je karakteristična za šatrovački govor: nemoj – *mojne*, gledaj – *dajgle*.

2.2.4.2.1.2. MORFOLOŠKI I SINTAKSIČKI NIVO

2.2.4.2.1.2.1. IMENICE I BROJEVI

Za vlastite imenice koje vuku porijeklo iz stranih jezika, pogotovo kad se uz ime navodi i prezime, u razgovornom jeziku je karakteristično to što najčešće ne podliježu deklinaciji, iako norma nalaže promjenu kroz padeže: *Slušala sam pjesmu Michael Jacksona* (Halilović et al., 2009:120).

Ovo pravilo vrijedi za vlastita imena osoba muškoga spola, dok deklinacija za imena ženskoga spola nije obavezna.

Još jedna karakteristika razgovornog bosanskog jezika jeste i upotreba instrumentala sredstva s prijedlogom *s* iako je to u suprotnosti s normom (Halilović et al., 2009:120): *Išli smo s trolejbusom, Došli su s autobusom.*

Isto tako, rasprostranjena je pojava "asidentskog povezivanje dviju ili više imenica u nazivima ustanova, organizacija i sl." (Halilović et al., 2009:120), npr.: *Sarajevo film festival, Jazz festival i sl.* Norma, u tom slučaju, nalaže upotrebu, ili prisvojnog pridjeva uz imenicu (*Sarajevski* filmski festival), ili genitivne imeničke dopune: (Festival *džeza*) (Halilović et al., 2009:127).

U pogledu brojeva, za razgovorni jezik je karakteristično to što brojevi dva (dvije), tri i četiri ne podliježu deklinaciji. Uzmimo za primjer sintagmu *dvije djevojke*:

Nominativ: *dvije djevojke*

Instrumental: (sa) *dvjema* djevojkama /norma/

(sa) *dvije* djevojke /razgovorni jezik/.

2.2.4.2.1.2.2. GLAGOLI I GLAGOLSKA VREMENA

Za razgovorni jezik, u pogledu upotrebe glagolskih oblika, specifična je upotreba prezenta, perfekta, futura I, potencijala I i aorista, dok je "upotreba imperfekta, pluskvamperfekta, potencijala II i glagolskih priloga gotovo stilistički markirana" (Halilović et al., 2009:122).

Zanimljivo je da se u razgovornom jeziku javljaju tzv. *krnji oblici* perfekta, futura I i potencijala I (Halilović et al., 2009:123), čijem skraćivanju je pogodovala jezička ekonomičnost, a primjeri ovih oblika nalaze se u sljedećoj tabeli:

Perfekt	Potencijal I	Futur
- Jesi li spremila ispit ? - Da, <u>učila</u> i <u>naučila</u> .	- Bi li on pristao? - Mislim da <u>ne bi</u> .	- S kim putuješ? - Sa sestrom <u>ću</u> .

Tabela 4. Krnji oblici perfekta, futura I i potencijala I

Specifična je i upotreba glagola *trebati* u razgovornom jeziku. On se, naime, u najvećem broju slučajeva javlja u ličnim formama (npr. *trebamo* učiti) (Halilović et al., 2009:123), iako gramatika nalaže njegovu upotrebu isključivo u trećem licu jednine ako se on javlja uz drugi glagol (npr. *treba* učiti, *treba da* učimo).

2.2.5. ŽARGON I ARGO U FRANCUSKOM I BOSANSKOM JEZIKU

U nastavku ćemo govoriti o općim odlikama žargona, argoa i vulgarizama u francuskom i bosanskom jeziku.

Stvaralačka kreativnost najbolje je uočljiva u nestandardnom jeziku. Na ovoj razini, kako u francuskom, tako i u bosanskom jeziku, dolazi do nastanka različitih jezičkih oblika koji, iako često odstupaju od norme, predstavljaju istinski jedinstvenu pojavu sa svim svojim derivacijama, sufiksacijama i brojnim vrstama kompozicija i rekompozicija (Gadet, 2007:69).

Dužni smo ukazati na razliku u terminologiji glede imenovanja ovih jezičkih registara u bosanskom i francuskom jeziku.

U bosanskom jeziku, pojam *žargon*, koji upravo etimološki vuče porijeklo od francuske riječi *l'argot*, koristi se kao generički pojam kojim se imenuju različiti govori, poput šatrovačkog, zatim govora zatvorenika, narkomana, studenata, učenika, vojnika, lovaca, ribolovaca, planinara, te raznih drugih profesija. Pored termina *žargon*, koriste se i nazivi sleng ili slang (Halilović et al., 2009:144).

U francuskom jeziku, takav generički pojam jeste argo (*l'argo*), dok se pojam *žargon* (*le jargon*) koristi kako bi se imenovalo specifične *žargone* određenih skupina, npr. *žargon mladih* (*le jargon des jeunes*), *žargon advokata* (*jargon des avocats*), *žargon vatrogasaca* (*jargon des pompiers*) i sl.

Ono što je specifično za žargon jeste to da on nema svoju gramatičku posebnost "jer se služi postojećim glasovima, riječima, grupama riječi i rečenicama iz dijalekata, ili razgovornog pa i standardnog jezika." (Jahić et al., 2000:67). Međutim, ono što ga izdvaja u odnosu na standardni, književni ili pučki registar jeste poseban rječnik, odnosno "žargonska leksika i frazeologija" koje predstavljaju "glavni i jedini lingvistički temelj žargona." (Jahić et al., 2000:67)

Jedna od njegovih glavnih osobina jeste prolaznost, odnosno činjenica da određeni žargon može trajati i biti u upotrebi neko vrijeme, a onda ga mogu zamijeniti drugi žargoni budući da svaka generacija govornika modifikuje jezik u skladu sa svojim potrebama. Žargon neprestano stvara nova značenja i nove riječi, a kontekst je taj koji pomaže u određivanju toga da li neka leksema predstavlja žargonizam (Halilović et al., 2009:143).

Za francuski žargon karakterističan je *verlan*, odnosno francuska verzija šatrovačkog govora, na osnovu čega možemo zaključiti da se isti principi javljaju i u francuskom i u bosanskom jeziku kada je u pitanju ova igra riječi koja podrazumijeva permutaciju slogova, odnosno metatezu (Halilović et al., 2009:143). Čak je i sam naziv *verlan* šatrovačka varijanta francuske riječi *l'envers* ("naličje, druga strana") (Mehdi, 2006:47).

Upravo na polju morfologije iskazuje se kreativnost žargona: prisutne su apokopa i afereza, reduplikacija, metafora i metonimija. Iako se njime služe sve generacije, žargon je najzastupljeniji u govoru mladih (Jahić et al., 2000:66).

2.2.6. VULGARIZMI U FRANCUSKOM I BOSANSKOM JEZIKU

Vulgarizmi grade poseban jezički registar koji predstavlja jednu vrstu jezika koji nije društveno prihvatljiv i za koji je karakteristična upotreba uvreda, kletvi, psovki i sl. U bosanskom jeziku se ovaj registar naziva i jezikom tabu-riječi (Halilović et al., 2009:164), a njega čine vulgarizmi, opsceni izrazi i psovke.

Međutim, koliko god da je ovaj registar tabuiziran u zvaničnoj komunikaciji, on u razgovornom jeziku, u svakodnevnoj komunikaciji, kako u bosanskom, tako i u francuskom jeziku, predstavlja normalnu pojavu. Dokaz za to, kako navodi Šehović (2009), jeste činjenica da se "vulgarizmi i psovke slobodno i relativno učestalo

upotrebljavaju tamo gdje nema potencijalne društvene kazne, npr. među prijateljima, poznanicima i sl."(Halilović et al., 2009:166). Njima se služe "oba spola, svih društvenih slojeva, svih starosnih grupa, i to kao odgovor na stresne životne situacije." (Halilović et al., 2009:166) To se naročito odnosi na psovke koje se tretira ekspresivima s negativnim stavom (Ivanetić, 1995:45).

Opscene riječi predstavljaju krajnje vulgarizme "kojima se upućuje na pojedine dijelove tijela ili aktivnosti probavnog i seksualnog trakta, ili se forma lekseme izvodi iz forme tih riječi." (Šipka, 1998:75)

Njihova upotreba narušava normu standardnog jezika, te je iz tog razloga preskriptivna lingvistika odbacivala njihovo bilježenje (Halilović et al., 2009:167).

U poglavlju koje slijedi govorit ćemo o najučestalijim vulgarizmima u francuskom i bosanskom jeziku.

2.3. LEKSIKA

U prethodnim poglavljima govorili smo o najvažnijim odlikama registara u francuskom i bosanskom jeziku s aspekta fonetike, morfologije i sintakse. Ovo poglavlje posvetiti ćemo području leksike, kako standardnog, tako i nestandardnog jezika.

2.3.1. TRANSPOZICIJA

Izuzetno česta stilska figura u književnom i razgovornom jeziku, koja omogućava riječima da promijene svoju gramatičku kategoriju, jeste transpozicija, odnosno supstantivizacija. Zahvaljujući ovoj figuri, jedan pridjev može postati imenicom na sljedeći način:

le bleu du ciel (*bleu* – "plav", pridjev > "plavetnilo", imenica >) nebesko plavetnilo

Ova pojava prisutna je u razgovornom bosanskom jeziku, kao što se može vidjeti iz sljedećih primjera:

Radi u Mašinskoj ("Mašinskoj školi") (Halilović et al., 2009:121)

Nemoj mi više šuplje ("šuplje priče") (Halilović et al., 2009:121)

Moja stara ("moja mama")

Razgovorni jezik često pribjegava transpoziciji, stoga nije rijetkost čuti konstrukcije poput sljedećih u kojima imenica poprima vrijednost pridjeva (Guiraud, 1973:60):

Il est désordre. ("On je pravi nered.")

Je suis enthousiasme-même. ("Ja sam sušti entuzijazam.")

Česte su i sljedeće transpozicije u kojima se prijedlogom *de* u francuskom jeziku, odnosno prijedlogom *od* u bosanskom jeziku, povezuju dvije imenice kako bi se naglasila određena osobina nekog predmeta ili osobe. Kao rezultat toga nastaje inverzija koja određenu kvalitetu, odnosno vrlinu ili manu, stavlja na prvo mjesto i samim time je naglašava, što se može vidjeti iz sljedećih primjera (Guiraud, 1973:91):

Ce salud de Pierre...! ("Onaj pokvarenjak od Pierrea...!")

une beauté de fille ("ljepota od djevojke")

Ovakve konstrukcije česte su u razgovornom bosanskom jeziku, pa se tako u svakodnevnom govoru može čuti kako je neko *duša od čovjeka*, čime se ističe dobrotu određenog pojedinca, ali, isto tako, može se iskazati i sušta suprotnost, pa opsceni izraz *govno od čovjeka* ukazuje na zlobu i pokvarenost nečijeg karaktera, a sam odabir leksike ukazuje na pozitivan ili negativan stav prema određenoj pojavi ili osobi (Halilović et al., 2009:166).

2.3.2. PLEONAZMI

Iako ih norma odbacuje, pleonazmi u razgovornom registru imaju svoju ulogu jer predstavljaju jezičke oblike koji osnažuju izraženu misao. Općeprisutni su u jeziku, tako da nije rijetkost čuti sljedeće izraze (Guiraud, 1973:89):

descendre en bas ("sići dolje")

puis ensuit ("a potom")

voler dans l'air ("letjeti u zraku")

une petite maisonnette ("mala kućica")

U razgovornom jeziku ponavljanje priloga može izraziti intenzitet u smislu stepena i modaliteta kvalitete, pa se u te svrhe često upotrebljavaju prilozi *très* ("jako, veoma"), *extrêmement* ("ekstremno") i sl., koji se mogu ponavljati kako bi se naglasila određena osobina, kao u sljedećim primjerima (Guiraud, 1973:89):

C'est très beau. ("Jako je lijepo.")

C'est très très beau. ("To je jako jako lijepo.")

C'est extrêmement beau. ("Ekstremno je lijepo")

C'est vachement beau. ("Pravo je lijepo.")

U govornom jeziku zastupljeno je i pojačavanje inteziteta negacije (Guiraud, 1973:90):

pas ("ne") > *pas du tout* ("uopće ne, nikako") > *absolument pas* ("apsolutno ne, apsolutno ništa") > *pas un clou* ("ni pišljiva bobica") > *que dalle* ("baš ništa") > *peau de balle* ("ni prebijene pare").

2.3.3. NEOLOGIZMI

Razgovornom jeziku svojstveni su i neologizmi, koji postaju sve učestaliji zbog prirode onoga što označavaju, i to najčešće u domenu tehnologije bez koje je život današnjice nezamisliv. Šehović navodi sljedeće primjere koji se svakodnevno mogu čuti u razgovornom jeziku (Halilović et al., 2009:140):

isprintati (engl. print) – "odštampati na štampaču"

ekstra (engl. extra) – "neuobičajeno dobar, izvanredan"

luk (engl. look) – "izgled"

parti (engl. party) – "zabava"

Možemo dodati i sljedeće neologizme koji su svakodnevno u upotrebi:

tagovati (engl. tag) – "označiti na objavi na društvenim mrežama"

diskonektovati se (engl. disconnect) – "prekinuti priključenje na internet"

ivent (engl. event) – "događaj"

postovati (engl. post) – "objaviti na društvenoj mreži"

Neologizmi su općeprisutni i u francuskom razgovornom jeziku, bilo da je riječ o familijarnom ili pučkom registru, kao što se može vidjeti na primjerima sljedećih glagola (Guiraud, 1973:62):

auditionner, "organizovati audiciju" (<fr. audition, "audicija")

catastropher, "katastrofirati, praviti katastrofu" (<fr. catastrophe, "katastrofa")

intentionner, "namjeravati" (<fr. intention, "namjera")

candider, "kandidovati se" (<fr. candidat, "kandidat")

solutionner, "riješiti" (<fr. solution, "rješenje")

Na isti način su u žargonu nastali glagoli u čijem korijenu riječi se nalaze imenice koje označavaju dijelove tijela (Guiraud, 1973:61), poput sljedećih:

gueuler, "revati, derati se" (<fr. gueule, arg. "njuška" (Sokolija, 2014:125))

zyeuter, "baciti oko" (<fr. les yeux, "oči" (Guiraud, 1973:61)

blairer, "svariti" (<fr. blair, arg. "kljun, surla" (Sokolija, 2014:96))

lipper, "duriti se" (<sred. niz. lippe, "usne" (Guiraud, 1973:61))

2.3.4. POŠTAPALICE

Česte pauze prilikom govora dovode do određenih ritmičkih nepravilnosti i intonativnih varijacija. Pauze pritom mogu biti ispunjene poštapalicama karakterističnim za spontanu komunikaciju. Najčešće francuske poštapalice su *bon*, *bien*, *ben* (familijarno za *bien*), *là*, *quoi* (Gadet, 2007:64), dok su neke od najčešćih poštapalica u bosanskom jeziku *dakle*, *dabome*, *brate*, *ovaj*, *ono*, *znaš*, *kontaš*, *znači*, *kako se zove* i dr. (Karavdić, 2010:11).

Njihova upotrebe proširila se i u pisanom obliku, i to u komunikaciji putem društvenih mreža.

2.3.5. ŽARGONIZMI I VULGARIZMI

Da bi se utvrdilo je li neka leksema žargonizam "najadekvatniji kriterij je kontekst" (Halilović et al., 2009:143). Najčešći pojmovi u žargonu su oni koji imenuju

svakodnevne životne situacije i pojave, a najčešća tematska polja su dijelovi tijela (*tikva*, "glava"; *sifoni*, "grudi"), glupost (*tikvan*, "glupa osoba"), dosađivanje (*peglati*, "dosađivati"), krađa (*hapati*, "krasti"), laž (*maslati*, "lagati"), novac (*lova*, "novac"), piće (*cugati*, "piti") i tuča (*lemati*, "udarati") (Halilović et al., 2009:150-152).

Kad su u pitanju vulgarizmi i opscene riječi, iako se u dobrom dijelu stručne literature izbjegava govoriti o njima, Pierre Guiraud navodi da su upravo *merde* ("govno"), *con* ("kreten, budala, pička") ili *foutre* ("jebati"), najviše korištene riječi razgovornog francuskog jezika (Guiraud, 1975 :6) koje bi mogle biti prve na listi stvarne svakodnevne upotrebe.

Rasprostiranje francuskog jezika naročito je doprinijela kolonijalizacija, te je upravo taj kontakt s drugim kulturama i civilizacijama uvelike oblikovao specifičnosti njegovih registara (Gadet, 2007 :15). Tako su u francuski žargon ušle riječi iz arapskog (*kif*, "bare-bare" (Sokolija, 2014:129); *toubib*, "hećim" (Sokolija, 2014:159)), engleskog (*job*, "tezga" (Sokolija, 2014:128); *gun*, "štoljpi" (Sokolija, 2014:126)) i romskog jezika (*marave*, "marisati" (Sokolija, 2014:132), te različitih afričkih jezika (*go*, "treba, ženska" (Sokolija, 2014:123)).

Posebno zanimljiva je i činjenica da je veliki broj žargonizama, kako u francuskom, tako i u bosanskom žargonu došao iz romskog jezika (*džukela*, "pas"; *karina*, "muški polni organ"; *mara*, "tučnjava"; *lova*, "novac"; *sovisati*, "spavati" i dr.) (Halilović et al., 2009:144).

3. STUDIJA KORPUSA

3.1. STUDIJA A: *La Haine*, Mathieu Kassovitz, 1995.

U žargonu glagol *foutre* ("jebati") često poprima vrijednost glagola *faire* ("raditi") što se može vidjeti iz sljedećih primjera:

00:06:24 --> 00:06:27

"*Vinz! Qu'est-ce qu'il fout!*" ("Vinz! Šta li on sad radi?")

00:27:30 --> 00:27:35

"*Alors! Qu'est-ce que tu fous? Quoi? Tu fais un caca nerveux?*"

("Ma nemoj, šta to ti radiš? Koji moj ti izvodiš?")

01:18:37 --> 01:18:39

"*Qu'est-ce que tu fous là?*" ("Šta radiš ti ovdje?")

No, ovaj glagol pokazuje se višeznačnim u pučkom registru i žargonu, pa tako može značiti "*zajebavati se, rugati se*" što se može vidjeti iz sljedećih sekvenci:

01:01:29 --> 01:01:31

"*Tu te fous de moi? On va voir.*"

("Jel' se ti to zajebavaš sa mnom? Još ćemo vidjeti.")

01:16:11 --> 01:16:14

"*Fais une exception! Tu te fous de ma gueule?*"

("Daj napravi izuzetak! Ti mene zajebavaš?")

U ovom filmu šatrovački govor je općepriputan, što je odraz jezika pariškog predgrađa u kojem je smještena radnja. Istovremeno, dolazi do elizije vokala, kao što je slučaj u sljedećim sekvencama:

00:12:42 --> 00:12:45

"*L'petit JB s'est fait péta grave!*" ("Malog JB su pravo izmarisali")

(<*pé*ta, šatrovački od *taper* – "udariti, izmarisati" (Sokolija, 2014:139))

(<*grave*, "pravo" (Sokolija, 2014:125))

00:13:55 --> 00:13:57

"*T'as du genar?*" (<*genar*, šatrovački od *argent* – "lova" (Sokolija, 2014:123))

Navest ćemo još nekoliko primjera šatrovačkog govora koji se mogu čuti u filmu:

00:11:06 --> 00:11:08

"*Il est trop vénière!*"

(<*vénière*, šatrovački od *énervé* – "nervozan, razdražljiv" (Sokolija, 2014:158))

00:15:23 --> 00:15:26

"*Travaux d'intéret général? C'est de la demer!*"

(<*demer*, šatrovački od *merde* – "govno, sranje" (Putance, 1995:621))

00:19:15 --> 00:19:19

"*Bref, la meuf, je l'ai niquée d'une force!*"

(<*meuf*, šatrovački od *femme* – "treba, batre" (Sokolija, 2014:133-134))

00:26:05 --> 00:26:08

"*Téma aç! Il est beau!*"

(<*téma*, šatrovački od *mater* – "šmekati" (Sokolija, 2014:133))

(<*aç*, šatrovački od *ça* – "to" (Putance, 1995:147))

00:41:01 --> 00:41:06

"*Cette histoire de vache, c'est trop zarbi.*"

(<*zarbi*, šatrovački od *bizarre* – "bizaran" (Sokolija, 2014:158))

Žargon obiluje i posuđenicama, a u francuskom žargonu česti su anglizmi. U korpusu smo uočili sljedeći primjer:

00:11:27 --> 00:11:29

"*Il est bon, ton shit.*" (<engl. *shit* – "sranje")

U narednom isječku, kojim započinje film, mogu se uočiti fenomeni fonetsko-fonološkog nivoa, poput elizije vokala, te elizije glasa *l* iz lične zamjenice *il*, kao i ispadanje čestice *ne* iz negacije:

00:00:42 -->00:00:58

"*C'est l'histoire d'un homme qui tombe d'un immeub(le) de cinquante étages. Le mec, au fur et à mesure de sa chute, i(l) s(e) répète sans cesse pour se rassurer: Jusqu'ici tout va bien, jusqu'ici tout va bien. Mais l'important, c'est pas la chute. C'est l'atterrissage.*"

d'un immeub(le) de cinquante étages [dœimœbdəsɛ̃kãtetaʒ]

i(l) s(e) répète [isʁepɛt]

c'est pas la chute [sɛpalaʃyt]

Rečenice u filmu jednostavne su i kratke, a pravila slaganja vremena često nisu ispoštovana, kao što se može vidjeti na primjeru sljedeće rečenice u kojoj je upotrijebljen perfekt (*passé composé*) u glavnoj rečenici, a prezent u zavisnoj (standardni jezik u tom slučaju nalaže upotrebu imperfekta u zavisnoj rečenici za iskazivanje simultanosti radnje):

00:23:15 --> 00:23:19

"*Les autres lui ont montré que la caméra est dans le resto.*"

/fr.stand. Les autres lui ont montré que la caméra était dans le resto./

Koristi se isključivo prezent konjunktiva, čak i onda kada norma nalaže imperfekt konjunktiva čija upotreba je postala odlika uzvišenog registra:

00:36:09 --> 00:36:13

"*Il faut que je parte. Il faut que je parte d'ici.*"

00:51:26 --> 00:51:29

"*Il a fallu qu'on se tienne chaud.*" /fr. sout. Il a fallu que l'on se tînt chaud./

Karakteristična je i upotreba lokucija s glagolom *faire*, kao u sljedećoj rečenici koju ćemo transformirati najprije iz pučkog u familijarni registar, a potom i u standardni jezik:

00:23:29 --> 00:23:32

"*Il fait style "il a rien vu".*"

/fr. fam. Il fait semblant de n'avoir rien vu./

/fr. stand. Il se comporte comme s'il n'avait rien vu./

Budući da je opća odlika familijarnog i pučkog registra izostavljanje prvog dijela negacije, te reduciranje konstrukcije *il y a* ($Il\ y\ a < i(l)\ y\ a < y\ a$), pomenuti fenomeni općepisutni su u ovom filmu. Izdvojiti ćemo sljedeće primjere:

00:34:23 --> 00:34:28

"- *Je sais pas.*" /fr. stand. Je ne sais pas./

"- *Tu sais jamais!*" /fr. stand. Tu ne sais jamais!/"

"- *Ok, je sais jamais!*" /fr. stand. D'accord, je ne sais jamais!/"

01:13:13 --> 01:13:15

"*Y'en a que deux!*" /fr. stand. Il n'y en a que deux./

01:11:16 --> 01:11:20

"*Si on peut pas discuter, c'est pas la peine!*"

/fr. stand. Si l'on ne peut pas discuter, ce n'est pas la peine!/"

01:04:22 --> 01:04:24

"*Le touche pas!*" /fr. stand. Ne le touche pas!/"

Pitanja su najčešće postavljena u obliku izjavne rečenice s uzlaznim akcentom, ili uz pomoć konstrukcije *est-ce que*, što se može vidjeti u sljedećim sekvencama:

00:53:27 --> 00:53:30

"*Pourquoi il a raconté ça?*" /fr. stand. Pourquoi a-t-il raconté ça?/"

00:48:39 --> 00:48:41

"*T'es sûr?*" /fr. fam. Est-ce que tu es sûr?/

/fr. stand. Es-tu sûr?/

Pronašli smo jedan primjer apokope:

00:59:25 --> 00:59:27

"*T'es parano!*" (<paranoïaque)

Učestali su i vulgarizmi poput sljedećih:

00:08:32 --> 00:08:34

"*Petit con!*" (<con, "pička, budala, idiot" (Sokolija, 2014:107))

01:26:33 --> 01:26:35

"*T'es une merde!*" (<merde, "govno" (Putance, 1995:621))

3.2. STUDIJA B: *Hôtel du Nord*, Marcel Carné, 1938.

Za studiju B ciljano smo odabrali film iz 1938. godine kako bismo uočili eventualne sličnosti i razlike u fenomenima razgovornog jezika koji se javljaju početkom XX stoljeća (studija B) i krajem XX stoljeća (studija A),

Kao i u prethodnoj studiji, za razgovorni jezika ovog filma karakteristično je odsustvo prvog dijela negacije:

00:02:49 --> 00:02:51

"*Il doit pas boire, ça lui fait mal.*" /fr. stand. Il ne doit pas boire [...]/

00:15:40 --> 00:15:45

"Non, j'aurais pas eu envie d'être heureux."

/fr. stand. Non, je n'aurais pas eu envie d'être heureux./

Učestala je i redukcija konstrukcije *il y a*, o čemu smo već govorili u studiji A. Navest ćemo nekoliko primjera iz ovog filma:

00:08:29 --> 00:08:36

"*Y'a plus personne. Au lit, y'a des moments où je suis comme veuve!*"

/fr. stand. Il n'y a plus personne. Au lit, il y a des moment où je suis comme veuve!/
veuve!/

01:01:10 --> 01:01:14

"*Non, y'a pas de vaccin.*"

/fr. stand. Non, il n'y a pas de vaccin./

Prisutni su i žargonizmi, premda u manjem broju. Izdvojiti ćemo sljedeće primjere:

00:07:38 --> 00:07:42

"- *Tu veux te planquer?*" (<se planquer, "skrivati se")

"- *Je veux changer d'air.*" (<changer d'air, "promijeniti mjesto boravka")

00:22:48--> 00:22:51

"*Ne lui réponds pas, tu vois pas qu'il te cherche?!*"

(<chercher, "provocirati" (Sokolija, 2014:104))

00:36:05 --> 00:36:08

"*Je te prends pour mon frangin.*"

(<frangin, "buraz" (Sokolija, 2014:121))

00:05:36 --> 00:05:38

"*Elle est bath, la môme!*"

(<bath, "super" (Sokolija, 2014:93))

(<môme, "djevojka, djevojče" (Sokolija, 2014:135))

Zastupljena je i elizija vokala, naročito vokala *e* u ličnoj zamjenici za drugo lice jednine:

00:34:44 --> 00:34:47

"*La femme, l'autre soir, t'as des nouvelles?*"

/fr. stand. La femme [...] tu as des nouvelles?/

00:36:01 --> 00:36:06

"Ce que t'es chouette, j'en oublie que t'es à moi."

/fr. stand. Ce que tu es chouette [...] que tu es à moi./

Pitanja su najčešće postavljena intonacijom ili pomoću konstrukcije *est-ce que*:

00:04:18 --> 00:04:20

"Qu'est-ce qu'il a, l'autre?"

00:21:40 --> 00:21:43

"Il n'y avait personne?"

Ono po čemu se razlikuje razgovorni jezik ovog filma u odnosu na *La Haine*, jesu duže i kompleksnije rečenice. Izdvojit ćemo sljedeću rečenicu i u njoj analizirati upotrijebljene glagolske oblike:

00:13:56 --> 00:14:07

"J'ai mis exprès la broche que tu m'avais donnée pour que tu ne puisses pas me rater."

<u>j'ai mis</u> <i>exprès la broche</i>	/passé composé/
<u>que tu m'avais donnée</u>	/plus-que-parfait/
<u>pour que tu ne puisses pas me rater</u>	/subjonctif présent/

U ovom filmu nismo naišli na upotrebu šatrovačkog govora niti vulgarizama.

4. ZAKLJUČAK

Cilj ovog rada bilo je definisanje i klasificiranje odlika registara francuskog i bosanskog jezika. U te svrhe, naše istraživanje započeli smo razradom ključnih termina, kao što su norma, registar i standardni jezik.

Govorili smo o odlikama standardnog jezika i njegovoj povezanosti s normom, te procesima koji dovode do uspostavljanja jezičkog standarda i njegove društvene i kulturne uloge. Kako bismo započeli analizu, govorili smo o promjena koje uvjetuju nastanak različitih jezičkih varijeteta.

Klasifikaciji registara pristupili smo s funkcionalnog stajališta, te smo, shodno tome, izdvajali jezičke registre u zavisnosti od njihove funkcije. Ukazali smo na poteškoću upostavljanja strogih granica među registrima, kako bosanskog, tako i francuskog jezika, budući da su jezici skloni promjenama i da se granice neprestano pomjeraju.

Pored standardnog, govorili smo o sljedećim registrima francuskog jezika: uzvišenom registru, familijarnom i pučkom registru, te o registru žargona i vulgarizama. Ukazali smo na povezanost uzvišenog registra i književnog jezika, te na zajedničke tendencije familijarnog i pučkog registra u pogledu jezičkih fenomena koji su sve više zastupljeni u svakodnevnoj upotrebi.

Kada je u pitanju bosanski jezik, u okviru našeg istraživanja proučavali smo i definisali sljedeće registre: standardni jezik, književni jezik, razgovorni jezik, žargon i registar vulgarizama.

Analizu svakog od registara vršili smo na nekoliko nivoa: fonetsko-fonološkom, morfološkom, sintaksičkom i leksičkom. Prilikom rada na korpusu, služili smo se metodom kontrastivne analize svaki put kada je to bilo moguće i nastojali dokučiti koji faktori uzrokuju nastanak određenih jezičkih varijacija.

Ova studija ima deskriptivni, ali i didaktički karakter, stoga se nadamo da smo uspjeli rasvijetliti neke od najučestalijih jezičkih fenomena francuskog i bosanskog jezika današnjice i da će ono što smo otkrili na putu spoznaje inspirirati dalja istraživanja i poslužiti kao kvalitetan izvor informacija.

4.1. CONCLUSION

L'objectif de cette étude était de définir et de classer les caractéristiques des registres du français et du bosnien. Pour y arriver, nous avons commencé notre recherche en définissant les mots clés, tels que la norme, le registre et le standard.

Nous avons parlé des caractéristiques de la langue standard et du lien entre la norme et le standard, ainsi que des processus qui mènent à l'établissement de la norme d'une langue. Pour commencer notre analyse, nous avons parlé des changements qui entraînent la formation de différents registres d'une langue.

Ensuite, nous avons classifié les registres à partir de leur fonction et, en même temps, souligné la difficulté d'établir des limites strictes entre eux, tant en bosnien qu'en français, car les langues changent et évoluent constamment.

En ce qui concerne la langue française, nous avons distingué les registres suivants: le registre soutenu, le registre standard, le registre familier, le registre populaire, l'argot et les mots vulgaires. Nous avons souligné le lien existant entre le registre soutenu et la langue littéraire, ainsi que les phénomènes linguistiques de la langue parlée qui sont de plus en plus courants dans l'usage quotidien.

De la même façon, dans notre recherche, nous avons étudié et défini les registres suivants de la langue bosnienne : le langage standard, le langage littéraire, le langage de tous les jours, l'argot et le registre des mots vulgaires.

Nous avons étudié les différents niveaux de chacun de ces registres: le niveau phonétique ou phonologique, le niveau morphologique, le niveau syntaxique et le niveau lexical. En analysant le corpus, nous avons utilisé la méthode de l'analyse contrastive chaque fois que nous le pouvions. En même temps, nous avons essayé de déterminer les facteurs qui ont causé ces différentes variations linguistiques.

Le caractère de cette étude étant descriptif et didactique, nous espérons avoir mis en relief certains des phénomènes linguistiques les plus courants en français et en bosnien. De même, nous espérons que notre travail inspirera de nouvelles recherches dont il pourrait être une bonne source d'information.

LITERATURA

1. Cohen, M. 1954. *Grammaire et style*. Paris: Éditions Sociales.
2. Gadet, F. 2007. *La variation sociale en français*. Paris: Édition Ophrys.
3. Gadet, F. 1997. *Le français ordinaire*. Paris: Arman Colin.
4. Guiraud, P. 1975. *Les gros mots*. Paris: Presses Universitaires de France.
5. Guiraud, P. 1973. *Le français populaire*. Paris: Presses Universitaires de France.
6. Guiraud, P. 1964. *Stilistika*. Sarajevo: Veselin Masleša.
7. Grevisse, M. 1964. *Le bon usage*. Paris: Librairie A. Hatier.
8. Halilović, S. et al. 2009. *Govor grada Sarajeva i razgovorni bosanski jezik*. Sarajevo: Slavistički komitet.
9. Haugen, E. 1972. "Dialect, Language, Nation". J. Pride & J. Holmes Eds, *Sociolinguistics*. 97-111.
10. Horetzky, E. 1965. *Précis pratique de grammaire française*. Zagreb: Školska knjiga.
11. Ivanetić, N. 1995. *Govorni činovi*. Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
12. Jahić, Dž. et al. 2000. *Gramatika bosanskoga jezika*. Zenica: Dorr. štampe.
13. Kristal, D. 1988. *Enciklopedijski rečnik moderne lingvistike*. Beograd: Nolit.
14. Langlard, H. 1928. *La liaison en français*. Paris: Librairie Ancienne Édouard Champion.
15. Putance, V. 1995. *Francusko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Školska knjiga.
16. Sokolija, A. 2014. *L'argot parisien et l'argot sarajevien avec les dictionnaires: description et comparaison historiques, linguistiques et sociolinguistiques*. Sarajevo: Filozofski fakultet.
17. Šipka, D. 1998. *Osnovi leksikologije i srodnih disciplina*. Novi Sad: Matica srpska.
18. Varga, D. 2005. *Syntaxe du français*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

ELEKTRONSKI IZVORI

1. Karavdić, Z. 2010. "Poštalice i uzrečice u bosanskom, crnogorskom, hrvatskom i srpskom jeziku", [online]. *Njegoševi dani III*. Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. Dostupno na: https://www.academia.edu/16559684/Po%C5%A1tapalice_i_uzre%C4%8Dice_u_bosanskom_crnogorskom_hrvatskom_i_srpskom_jeziku. [05.06.2019.].
2. Mehdi, B.A. 2006. *L'utilisation des différents registres de langue dans l'enseignement du français au collège*, [online]. Ph. D. Constantine: Université de Constantine. Dostupno na <https://docplayer.fr/13570697-L-utilisation-des-differents-registres-de-langue-dans-l-enseignement-du-francais-au-college.html>. [10.06.2019.].
3. Pečová, I. 2016. *Les registres et les variétés de la langue française*, [online]. BA. Plzeň: Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni. Dostupno na: <https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/11025/24883/1/Bakalarkafinal.pdf>. [20.05.2019.].
4. Valdman, Albert. 1982. Français standard et français populaire: Sociolectes ou fictions?. *The French Review*. [Online]. Vol. 56 (2), pp. 218-227. Dostupno u: JSTOR, www.jstor.org/stable/391840. [23.05.2019.].

KORPUS

1. *Hôtel du Nord*. 1938, [DVD]. Marcel Carné. Francuska: Impérial Film.
2. Keno, R. 1964. *Stilske vežbe*. Beograd: Nolit.
3. *La Haine*. 1995, [DVD]. Mathieu Kassovitz. Francuska: Lazennec & Associés.
4. Queneau, R. 2009. *Exercices de style*. Barcelone: Impression Novoprint.